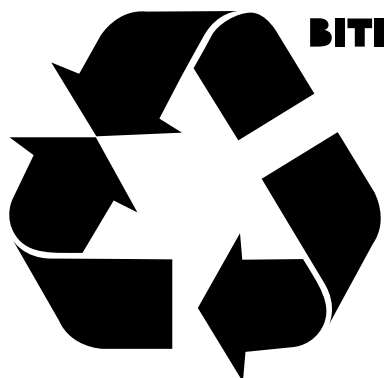

Zbirka knjižic BITI nastaja v okviru istoimenskega projekta. Loteva se vprašanj trajnostnega razvoja in bivanja v najširšem pomenu besede. Tematska področja raziskovanja so hrana, naravni viri, energija, reciklaža, zdravje, različne oblike onesnaževanja ipd. Namen projekta in knjižic BITI je ozaveščati mlade o resnosti izpostavljene problematike na globalni ravni ter jih animirati za trajnostni način življenja in odgovorno potrošnjo v vsakdanjem življenju in lastnem okolju.

Grafiti so nelegalna, nekonvencionalna, anonimna, kritična in inovativna obliki izražanja. Gre za medij posameznikov in skupin, ki drugače ne morejo izraziti svojih misli, položaja in življenjskega stila.

»Dokler si bodo korporacije lastile javne prostore za oglaševanje in poskušale programirati naše možgane z "naklepnimi", maloumnimi sporočili, je sleherni grafit, upravičen, zaželen in dobrodošel! Kakršen koli, kadarkoli, kjerkoli!« (Anonymus+)

KOLOFON

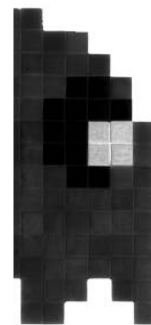
Priprava besedila: Nina Golob, Drago Pintarič
 Urejanje: Vera Kraševc
 Oblikovanje: Bojan Matjašič
 Oblikovanje naslovnice: Matej Markovič
 Sofinancer projekta: Mestna občina Ljubljana
 Izdajatelj: KUD Pozitiv in Dijaški doma Ivana Cankarja, 2012

OGLEJTE SI:

- <http://www.ekosystem.org/>
- <http://www.graffiti.org/>
- <http://www.fatcap.com/>
- <http://www.banksy.co.uk/>
- <http://www.unurth.com/index>
- <http://graffart.eu/blog/>
- <http://www.woostercollective.com>
- <http://www.streetsy.com>
- <http://stickerwar.net>

Viri:

- ABRAM, S. 2010. Od grafit, do grafit: ulične kreativnosti v primežu inkorporacijskih praks. Diplomsko delo. [online]. Pridobljeno 28.4.2012. Dostopno na spletnem naslovu: http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska_dela_1/pdfs/mb11_abram-sandi.pdf
- BANKSY. 2005. Wall and piece. Wemding: Appl Druck
- HIRŠENFELDER, I. 2008. Oh te mamljive, bele površine!. [online]. Pridobljeno 2.5.2012. Dostopno na spletnem naslovu : <http://www.dnevnik.si/novice/kultura/325485>
- NOVAK, M. 2001. Jebeš demokracijo, itak je noben ne razume. V: Mladina. [online]. Pridobljeno 2.5.2012. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mladina.si/97368/grafiti/?utm_source=tednik%2F200121%2Fclanek%2Fgrafiti%2F&utm_medium=web&utm_campaign=oldLink
- REP, T. 2009. Ulični grafiti kot indikator družbene (ne)tolerance. Diplomsko delo. [online]. Pridobljeno 28.4.2012. Dostopno na spletnem naslovu: <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/rep-tibor.PDF>
- ŠIPUŠ, K., DIVJAK, P. Why write on wall? Because it's there! [online]. Pridobljeno 2.5.2012. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.sbaza.net/clanek_html.php?url_clanka=clanki_sb1/pef/grafiti.sb&vsebina_replace=pef
- VESELO na belo: grafiti in street art. Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo. Letnik 36, št. 231-232.2008.

www.pozitiv.si/bit

SLOVAR IZRAZOV

Osnovni t rmini v grafitarski subkulturi.

KRU (ang. crew) - Skupina povezanih grafitarje, ki se prezentirajo pod določnim imenom ali določeno kratico in pogosto rišejo sk upaj.

PIECE - Okrajšava za masterpiece (mojstrovina). Piece je kompleksnejši, večbarven grafit. Za nastanek je potrebnih več ur risanja in sodi med najkakovostnejše oblike grafitiranja.

THROW-UP - Grafit, ki je narisani v krajšem času. Za throw-up se uporablja največ dvobarvna kombinacija. Notranjost črk v eni barvi in obroba throw-upa v drugi barvi.

TAG - Tag je grafitarjev logotip oz. stilizirana oblika nadimka. Navadno ga izpisujejo poleg že obstoječih tagov drugih grafitarjev. Tag plasirajo pod grafite ali ločeno od drugih grafitov.

MURAL - Termin se uporablja za grafite, narejene v legalni atmosferi. Pod to označbo spadajo naročeni in komercialni grafiti, kot tudi druge legalne porisave.

BOMBA (ang. bomb) - Grafit, narejen v nekaj minutah, lahko je to throw-up, ni pa nujno.

BOMBATI - V krajšem času narisati večje število tagov in throw-upov.

ROOF TOP - Grafit, narisani na predelih, ki se nahajajo više od običajnih mest za porisavo.

TRAIN YARD - Območja kjer so potniški, tovorni, podzemni vlaki ( elezniške postaje, predori).

KARAKTER (ang. character) - Karikirana podoba, izvzeta iz risank, stripov. Večkrat se mu doda stripovski oblaček, ki predstavlja grafitarjevo misel, izjavo, tag.

NALEPKA (ang. sticker) - Plasiranje nalepk lahko uvrstimo kot vrsto taganja. Taganje ima korenine v nalepkah, ki so se uporabljale za udeležence v skupinah z napisom » Hello, my name is«, nakar so grafitarji namesto imena izpisali tag in ga nalepili na ulico Današnje nalepke so računalniško izdelane, sestavljene v večje oblike, itn.

ŠABLONA (ang. stencil) - S kombinacijo izrezane površine in spreja plasirajo podobe in črke. Izrezana šablona se prisloni na steno in se čeznjo pospreja.

JAM - Jam je organizirani grafitarski dogodek, kjer grafitarji rišejo na legalne površine.

TAGER (ang. tagger) - Grafitar, ki riše samo tage in throw-upe, ne pa tudi piecov.

3D - Stil, pri katerem se teži k tridimenzionalnemu efektu.

ANTISTIL - Stil, pri katerem se namerno ne upošteva že uveljavljenih drugih stilov (enakomerna porazdelitev barve, itn.)

BLOCKBUSTER - Robate in velike črke, pogosto poševno ležeče in v dveh barvah.

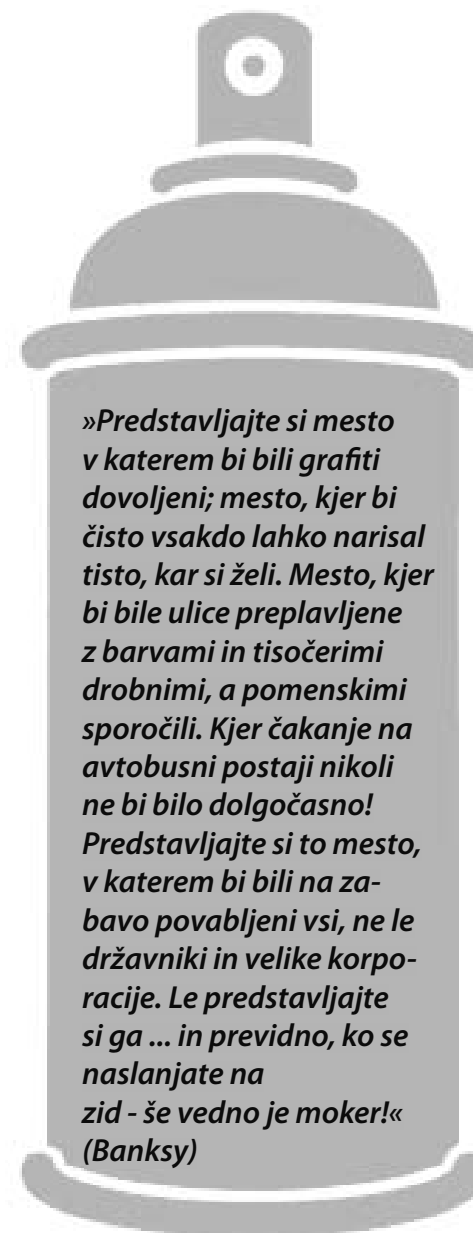
BUBBLE STYLE - Struktura črk je okroglih oblik. Stil se največkrat uporablja za risanje throw-upov.

WILDSTYLE - Grafiti z zapleteno konstrukcijo notranje prepletajočih se črk. Vsebuje veliko puščic, ostrih oblik in medsebojnih povezav.

FILL-IN - Barvna notranjost pieca ali throw-upa.

PANEL - Samostojen grafit na vlaku, ki ne sega više od oken.

TOP 2 BOTTOM - Porisan vagon od vrha do tal, a ne po vsej dolžini vagona.

*»Predstavljajte si mesto v katerem bi bili grafiti dovoljeni; mesto, kjer bi čisto vsakdo lahko narisal tisto, kar si želi. Mesto, kjer bi bile ulice preplavljene z barvami in tisočerimi drobnimi, a pomenskimi sporočili. Kjer čakanje na avtobusni postaji nikoli ne bi bilo dolgočasno! Predstavljajte si to mesto, v katerem bi bili na zabavo povabljeni vsi, ne le državniki in velike korporacije. Le predstavljajte si ga ... in previdno, ko se naslanjate na zid - še vedno je moker!«
(Banksy)*

ZGODOVINA GRAFITOV

Teorije o pisanju in risanju po zidovih in drugih prostorih so se začele oblikovati s širjenjem popularnosti grafitov v 60-ih letih 20. stoletja. Robert Reiser je leta 1974 v Londonu objavil delo Graffiti, two thousand years of wall writing (Graffiti, dva tisoč let pisanja na steno), kar pa je sprožilo velik interes javnosti.

Najstarejše ohranjene slikarije na zidovih so najdene v Franciji, v jami Lascaux in Španiji v Altamiri, ki izhajajo iz mlajše kamene dobe. Na stenah so upodobljene slike, ki prikazujejo lov, živali, magične prakse in podobno. Tudi ameriški Indijanci so okoli 10 000 let pred našim štetjem na stene upodabljali plemenske simbole, lov, iniciacijske in druge obrede. V Egiptu so duhovniki s hieroglifi risali figure ljudi, živali ter predmete. Ker pa so predstavljali privilegirani sloj, nam njihove slikarije o življenju običajnih ljudi in sužnjev ne povedo veliko.

Novo obdobje stenskih slikarij in pisarij se je začelo z antiko. V večjih mestih, kot sta bila Atene ali Pompeji, so prvi napisi nastali na zidovih mestnih stavb. Znano je, da so bili Rimljani pravi grafitomani! Zato lahko v Pompejih zasledimo najrazličnejše zvrsti grafitov, vse od političnih, erotičnih do humorističnih. Do še pogostejšega pisanja grafitov je privedel pojav krščanstva. S tem povezani grafiti so se nanašali na teme boga, vere, povečevanja kultov, svetnikov in mučenicov.

V srednjem veku so se grafiti povečini pisali v cerkvah in samostanih, ki so predstavljali stičišče kulture in družbenega življenja. Napisi iz te dobe se tičejo predvsem smrti, raznih epidemij (kuge), viteštva, križarskih in drugih vojn.

18. stoletje velja za zlato dobo angleških grafitov. Za razliko od napisov iz prejšnjih stoletij, avtorji teh grafitov izhajajo iz drugih družbenih slojev. Prisotne so tudi literarne teme saj pisali predvsem Shakespearove, Donnejeve in Blakove verze.

DELAVNICA BITI GRAFITI

Izhodišča

Delavnica poteka v DIC-u od marca 2012. Odvija se v obliki izkustvenega učenja, s hkratnim seznanjanjem s teorijo o grafitih in o umetnosti street arta. Udeleženci v delavnici razvijajo praktične veščine in pridobivajo nova znanja.

Praktično raziskovanje atraktivnega, sodobnega medija mladim omogoča izražanje njihovih mnenj, stališč in pogledov. Gre za obliko javnega sporočanja, ki mladim, vsaj posredno, omogoča participacijo v skupnosti. Vsebinsko platformo delavnice tvorita dicarski slogan DIC je svet in ideologija projekta BITI. Predstavljata okvir, v katerem nastajajo vizualna in besedna sporočila, ki simbolno označujejo dicarsko vsemirje in poistovetenje z njim.

Oblikovanje pozitivnih, socialnih in tudi osebnih sporočil ima dvojni namen:

- na zunaj odraziti dušo tega kar je prostor navznotraj,
- zavestno poseči v njegov um in ga spremeniti.

Realizacija

Prvi koraki dela v delavnici so obsegali izdelavo okvirnega prostorskega načrta, določitev medijev (objektov poslikave in prostorov predstavitve) ter sprejetje osnovnih pravil.

Objekti poslikave:

- izbrani zidovi
- cvetlična korita
- asfaltirane površine na območju Dic-a
- improviziran galerijski zid / konstrukcija pred A stavbo.

Galerijski, montažni zid, postavljen pred A stavbo, je posebnega pomena. Je poligon, ki udeležencem omogoča urjenje, ustvarjanje v živo. Je svojevrstna »forma viva«, ki jo je mogoče stalno spreminjati in nadgrajevati.

Pomemben del delavnice je povezan s fotografijo. Udeleženci delavnice bodo med drugim imeli nalogo iskati tudi dobre grafito v svojih krajih, na potovanjih, ipd., jih fotografirati in predstaviti drugim ter jih kritično analizirati. Celotna delavnica bo foto dokumentirana in zaključena z razstavo.

Delavnica je odprtega tipa in je dostopna slehernemu dicarju, ki je pripravljen na sodelovanje v pripravljanih in izvedbenih aktivnostih delavnice ter v sodelovanju z drugimi člani pripravlja svoje ideje - osnutke. S konsenzom vseh članov udeleženci delavnice dobijo svoj prostor – medij, kjer lahko svojo idejo realizirajo.

Ali skico narišeš že prej?

Ja, po navadi naredim skico, čeprav se trudim vedno bolj pogosto priti samo z neko idejo in jo potem direktno narisati na steno.

Prihaja med grafitarji do kakšnih sporov? Kako je s konkurenco oz. kaj narediš, če kdo prekrije tvoj grafit?

Definitivno je konkurenca, saj je to za nekatere tudi neke vrste šport. Ampak jaz ne gledam na to tako. Za nobenega nimam slabega mnenja tudi če gre čez moje stvari. Tako pač je, tudi to je čar tega, ker potem nastajajo vedno nove in nove stvari.

Na katerih območjih deluješ?

Rišem na legalne in ilegale površine. Na ilegale delam tam kjer se mi zdi stena »privlačna«. Risal sem tudi že na čučuje (vlake) in je res zanimivo, ko vidiš da se vlak na katerega si ti nekaj narisal vozi po celi državi. Vendar mi za enkrat ta način grafitiranja ni tako všeč.

V srednji Evropi v 19. in začetku 20. stoletja, so se grafiti pisali predvsem po javnih straniščih, kar velja za urbana središča kot so Leipzig, Dunaj, Berlin in Zürich. Pojavljala sta se dva tipa straniščnih grafitov; literarni, katere pišejo izobraženi ljudje, ter tisti, katere piše tako imenovan navaden svet. Običajno se vsebine le-teh navezujejo na seksualna, politična in socialna sporočila.

V drugi polovici 20. stoletja so grafiti z javnih WC-jev prešli tudi na ulice, kjer so avtorji izražali svoje občutke ob političnih situacijah. Pisanje po zidovih je veljalo za najbolj avtentičen medij izražanja mladinske uporniške kulture. Pojavljali so se na številnih zidovih Berlina, Pariza, Barkleya in drugih središč študentskega upora.

V New Yorku so se v 60-ih letih začeli pojavljati slikovni grafiti, ki so pritegnili posebno pozornost svetovne javnosti. Avtorji teh grafitov so bili v glavnem črnci, ki so prvotno pisali in slikali po vlakih in hodnikih podzemne železnice, kasneje pa so svoje delovanje preselili na zidove ulic. Mladostniki so vse pogosteje izpisovali svoja imena oz. psevdonime, ki jih imenujemo tag. Prav zato New York predstavlja rojstni kraj grafitarske subkulture.

Taki 183 velja za prvega taggerja, saj je na prehodu iz šestdesetih v sedemdeseta svoje ime zapisal več tisočkrat na različnih lokacijah od podzemne železniške postaje, notranjosti vlakov, zidov, telefonskih govornic do tovo-rnjakov. Sledili so mu Yank 135, Joe 136, Barbara 62 in še mnogi drugi. V New York Timesu je bila leta 1971 objavljena prva reportaža o grafitanju.

Grafitarska subkultura se je vse od 80-ih in 90-ih let iz severnoameriških mest hitro širila po urbanih področjih Evrope, Avstralije, Nove Zelandije, Karibov in Japonske. Pri tem so imeli pomembno vlogo filmi, glasba (hip-hop) in predvsem svetovni splet. Fenomen grafitov ni več omejen na ulice, saj so se grafitarji ustavili v širnem svetu spleta in tehnologije.

Internet je močno spremenil delovanje grafitarske subkulture in street artistov, tako v smislu komunikacije med ustvarjalci, kot v smislu prezentacije in promocije samega ustvarjanja.

GRAFITI IN STREET ART

»Grafiti niso najnižja oblika umetnosti. Čeprav se je treba vso noč plaziti naokrog in lagati mami, je dejansko ta umetniška oblika najbolj iskrena izmed vseh. Tu ni nobenega elitizma ali vrveža, razstavlja se na nekaterih najboljših stenah, ki jih mesto lahko ponudi in nikogar ne odvrne višina vstopnine.« (Banksy, 2005)

Pravo življenje grafitov pripada ulicam in nepredvidenim nevarnostim nočnih akcij.

Tako grafiti kot street art sta nastala kot nelegalni, nekonvencionalni, anonimni, kritični in inovativni obliki izražanja. Gre za medij posameznikov in skupin, ki drugače ne morejo izraziti svojih misli, položaja in življenjskega stila.

Slogovna raznolikost pri ustvarjanju grafitov je posledica različnih postopkov, ki jih grafitarji uporabljajo pri ustvarjanju.

Zahtevnost stilske izdelave grafitu in njegov končni izgled nista vedno merilo za določanje vrednosti grafitu. Za vrednotenje grafitov je izjemno pomembna stopnja nevarnosti ter težavnost okoliščin ob njihovem nastajanju. Zahtevnost je odraz težavnosti produkcije in ne stila, zato se estetski (ne)učinek večkrat zanemari, če gre za grafit na izrazito nevarni lokaciji. Velik in poseben izziv za grafitarje predstavljajo vlaki, saj so težko dostopni in dobro nadzorovani.

Street art je inovacija, ki temelji na principih grafitov, kot nekakšna post-grafitarska kreativnost, a pomeni nadaljevanje z drugimi sredstvi, z drugimi osnovami pristopa na ulico. Kombinira različna izrazna sredstva, pri čemer ni nujno, da se kot orodje uporablja sprej, temveč gradi na nekonvencionalnosti, subverzivnosti in ilegalnosti. Stvaritve najdemo vsepovsod – na stenah mestnih stavb, na pločnikih, ograjah, prometni infrastrukturi, na postajališčih, na hrbtnih straneh prometnih znakov, na žlebovih in še marsikje.

INTERVJU Z GRAFITARJEM AMOR

Nas lahko popelješ v svoje grafitarske začetke? Kako si začel, zakaj? Od kod ljubezen do tega načina izražanja, umetnosti?

Grafite sem priskočil še preden sem se sploh zavedal, da bi to rad delal na steno. Spomnim se, da je imel foter revije z grafiti iz katerih sem priskočil. Mislim, da me je takrat to pritegnilo zaradi tega, ker ni bilo tako poznano, vsaj meni ne. Nasploh celotna hip hop kultura me je fascinirala in grafiti spadajo zraven. Velike zasluge za to, da še danes rad grafitiram ima foter, ker mi je on to predstavil in tudi kupil prve spreje za rojstni dan v 8. ali 9. razredu osnovne šole, s katerimi sem šel na majhen dogodek risat. Sploh se več ne spomnim kako mi je bilo, ko sem risal. Najbolj mi je ostalo v spominu spoznanje s fotrovim prijateljem Fenosom. On me je pri tem vedno podpiral, spodbujal in kasneje tudi vabil na razne projekte v zvezi z umetnostjo. V bistvu so moji začetki povezani z njim in očetom. Skupaj smo tudi ustvarili skupino.

Prve ilegalne izkušnje pa so bile v prvem letniku. Šel sem sam in skoraj nič pripravljen, samo zato, ker sem hotel videti kako to funkcionira. Počakal sem, da je bila ura polnoč in se potem odpeljal v mesto. Ko sem prišel do placa, kjer sem hotel risati sem se moral najprej plaziti po robu hiše, bil sem »posran«, ker je bilo res visoko. Moral sem skočiti od tam na streho pri tem pa sem jim polomil dosti strešnih opek. Pa še ogromna svetilka, ki sem jo imel s sabo mi je padla in je bilo pol seveda še glasneje. Hkrati pa me je celi čas skrbelo, da bi mama opazila, da me ni doma. Bila je katastrofa ampak je bila super izkušnja.

Kako sam razumeš grafite?

Grafite dojemam kot umetnost. Na njihovo nastajanje gledam isto kot na nastajanje neke svoje ilustracije ali pa slike.

Si imel kdaj kakšno neprijetno izkušnjo ob grafitiranju? Nam jo lahko zaupaš?

Ja, definitivno smo že kdaj mogli letet, če smo videli, da se je pojavil kdo v uniformi, ampak nikjer me še niso lovili. Do zdaj najbolj neprijetna situacija je bila, ko sva s prijateljem risala in se je pripeljala »varnost«. Na srečo so se najprej peljali okrog stavbe, midva pa sva tako imela možnost pobegniti in se skrit. Skrita sva čakala 15 minut, potem je bilo vse OK. No, tudi to spada zraven in ima svoj čar, ki ga je zanimivo izkusiti.